

Tips

voor uw eigen buitenverlichting

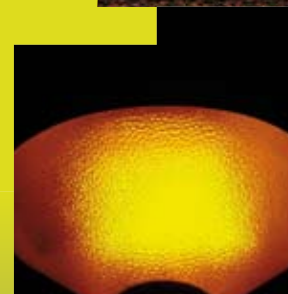
U kunt zelf ook meewerken aan een gezonde en goede verlichting, waarbij u ook nog kosten bespaart.

- Gebruik spaarlampen in plaats van gloeilampen
- Gebruik een bewegingsmelder voor uw buitenlamp
De lamp gaat pas aan als het nodig is en ongewenst bezoek wordt afgeschrikt (omdat een spaarlamp niet meteen volop brandt kunt u hiervoor beter een gloeilamp gebruiken)
- Gebruik een lamp met een zo'n laag mogelijk vermogen (bijvoorbeeld spaarlamp 9 watt, gloeilamp 25/40 watt)
- Overweeg in uw tuin oranje/geel licht voor een gezellig effect
- Overweeg tuinverlichting die op zonne-energie werkt
Deze prikt u zo in de tuin zonder stroomvoorziening. Ze branden automatisch enkele uren en zijn zeer geschikt als oriëntatieverlichting.
- Kies een lamptype dat het licht bundelt naar beneden en op de plekken die u wilt verlichten. Dit geeft een subtiel en aantrekkelijk resultaat.
- Overweeg reflectoren voor uw oprit in plaats van verlichting.
- Gebruik groene stroom.
- Doe sfeerverlichting 's nachts uit.

I n f o r m a t i e f o l d e r

M o o i l i c h t
m o o i d o n k e r

Deze brochure is een uitgave van de gemeente Deventer, sector Burger & Bestuur.
Opmaak: de PLOEG communicatie Deventer. Foto's: gemeente Deventer en Auke Pluim. Druk: St. Ives.

gemeente Deventer
oktober 2006

Openbare verlichting is erg belangrijk voor de veiligheid, denk alleen maar aan de verkeersveiligheid en het gevoel van veiligheid als u 's avonds buiten bent. Maar ook voor licht geldt: overdaad schaad. Dieren hebben vaak last van verlichting en mensen hebben behoefte aan duisternis.

Van oliepit tot spaarlamp

Licht in de nacht is voor de stadsbewoner al lang een vanzelfsprekend gegeven.

In de middeleeuwse steden werd de burger met open vuur, fakkels en pektonnen binnen de stadsmuren de weg gewezen naar wachttorens en herbergen. Licht in de nachtelijke stad zorgde voor orde en veiligheid.

De eerste lantaarnpalen in Nederland kwamen rond 18?? en bestonden uit olielampen. Vanaf 18?? deed de gaslamp haar intrede. Vanaf 1900 begon de elektrificatie van de openbare gasverlichting en in 1950 verdween de laatste gaslamp uit het Nederlandse straatbeeld. De eerste elektrische lantaarnpalen waren zeer eenvoudig en in elke stad hetzelfde.

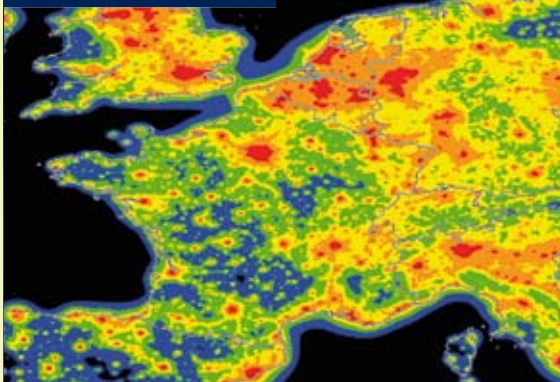
Vanaf de jaren negentig is de belangstelling voor openbare verlichting toegenomen. Er ontstond een grotere variatie in vormen en stijlen van palen en lampen. De technische mogelijkheden van lichttoepassing in de openbare ruimte werden steeds gevarieerder. De soort openbare verlichting en de vormgeving voegden kwaliteit toe aan het straatbeeld.

Duisternis is ook belangrijk

Zonder licht geen leven; zonder duisternis geen rust
Vrijwel alle lichaamsfuncties en gedragingen van de mens vertonen een ritme van ongeveer 24 uur. Uit laboratoriumexperimenten blijkt dat verstoring van het dag- en nachtritme negatieve fysieke en psychische gevolgen heeft. Dit gebeurt gelukkig pas bij relatief hoge lichtintensiteiten.

De zon gaat niet voor niets onder. Door het groeiende gebruik van buitenverlichting neemt de lichthinder de komende jaren toe. Door verstedelijking, meer auto's, intensievere glastuinbouw, flexibele arbeidstijden en de opmars van verlichte bedrijfspanden en historische gebouwen, zullen steeds grotere gebieden langer en feller verlicht zijn.

Lichthinder in Europa

Functies van openbare verlichting

Openbare verlichting heeft drie functies:

1. het vergroten van de verkeersveiligheid en het bevorderen van de verkeersdoorstroming
2. het bevorderen van de sociale veiligheid
3. verbeteren van de kwaliteit van de openbare ruimte en het leefmilieu

1. Verkeersveiligheid en verkeersdoorstroming

Door de lantaarnpalen langs de weg zie je op tijd hoe de weg loopt en of er obstakels zijn.

Ook zijn de verkeersborden en straatnaamborden te lezen en zijn de andere weggebruikers goed te zien. In de drukke bebouwde kom is een goede openbare verlichting dan ook noodzakelijk om een veilige en vlotte verkeersdoorstroming te kunnen garanderen.

In het buitengebied is meestal de eigen verlichting van auto's en fietsen voldoende.

2. Sociale veiligheid

In een sociaal veilige omgeving voelen mensen zich minder bedreigt en is er minder angst voor criminaliteit. Daarom is de inrichting van de openbare ruimte belangrijk, verlichting maakt hier onderdeel van uit. De openbare verlichting is ook een instrument om inbraken en vandalisme te verminderen en bevordert het gevoel van veiligheid (geen donkere 'enge' plekken).

Verlichting zorgt ook voor informatie over personen die je op straat tegenkomt.

Als een omgeving goed is verlicht maar weinig wordt gebruikt, zoals voet- en fietspaden door een park, dan spreekt men over 'schijnveiligheid'.

'veilig of niet?'

3. Kwaliteit openbare ruimte

Openbare verlichting kan een bijdrage leveren aan de sfeer en gezelligheid in straten en op pleinen. Een goed ontworpen verlichting kan de identiteit en de kwaliteit van de stad, wijk of buurt versterken.

'licht met karakter'

Soorten verlichting in Deventer

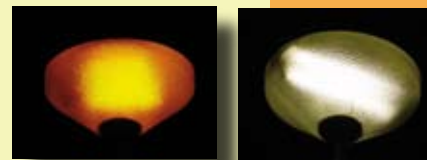
Waar plaats de gemeente openbare verlichting en waar niet? Binnen de bebouwde kom voorziet de gemeente het netwerk van hoofd fietspaden geheel van verlichting. Op overige (fiets-) paden wordt geen verlichting aangebracht om schijnveiligheid te voorkomen. Dat geldt in principe ook voor paden in parken. In de buitengebieden is het uitgangspunt dat alleen locaties worden verlicht waar dit noodzakelijk is voor de verkeersveiligheid.

Soorten verlichting in Deventer

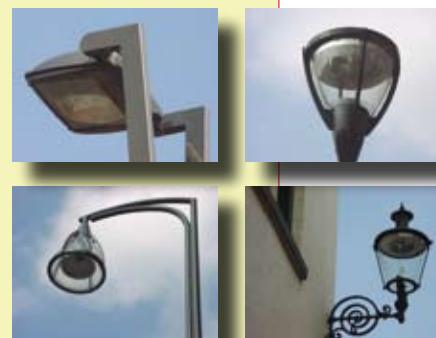
Schiphol

De keuze voor geel licht zal op Schiphol niet snel meer worden gemaakt. Bij de aanleg van de parkeerplaatsen voor lang-parkeren werd gekozen voor geel licht. Al snel werd duidelijk dat dit moest worden vervangen want door het gele licht was de kleur van de auto's niet meer goed te zien en konden veel mensen hun auto niet meer terugvinden.

Verlichtingsniveau

Bij de verlichting is het van belang dat de straat die verlicht moet worden, gelijkmatig wordt verlicht. Dit is prettiger voor het oog en voorkomt verblinding. Deze gelijkmatigheid komt tot stand door onder meer een combinatie van de lichtsterkte, richting van de lichtbundels, hoogte en plaatsing van de masten en goede inpassing bij groenvoorzieningen. Er wordt goed nagedacht voordat een lantaarnpaal wordt neergezet!

Vormgeving openbare verlichting

In Deventer staan ruim 16.000 lichtmasten met 17.500 verlichtingsarmaturen. De masten en armaturen zijn er in vele verschillende modellen. In het verleden is vaak onvoldoende nagedacht over:

- de lichtkleur
- de lichthinder
- het energieverbruik
- het materiaalgebruik
- passen ze in het straatbeeld

In het lichtbeleidsplan beveelt de gemeente een aantal standaardmodellen lichtmasten en armaturen aan die wat vormgeving betreft, passen bij de architectuur en historie van een buurt.

Zoals in de 19e-eeuwse wijken het Bergkwartier en het Noorderbergkwartier, waar gedecoreerde gietijzeren lichtmasten met klassiek armatuur worden geplaatst.

Voor de hele stad wordt een 'staalkaart' gemaakt waarin de gemeente aangeeft welke typen masten en armaturen waar kunnen worden toegepast. Hiermee wil de gemeente het aantal modellen lichtmasten en armaturen terugbrengen, naar een beter beheerbaar aantal. Dit leidt tot een efficiënter beheer en onderhoud.

Zorg voor het milieu

De gemeente wil zorgvuldig omgaan met het milieu. Voor de openbare verlichting gaat het daarbij om:

- energiebesparing
- beperken van lichthinder
- gebruik van duurzame materialen.

Energiebesparing

De gemeente streeft ernaar de mogelijkheden voor energiebesparing zo maximaal mogelijk te benutten. Dit betekent dat de toename van stroomverbruik door uitbreiding van wijken en dorpen minimaal teniet wordt gedaan door energiebesparende maatregelen elders.

De volgende keuzes maakt de gemeente om het energieverbruik te beperken:

- Goed nadenken waar en waar er niet moet worden verlicht
- Kiezen voor het juiste verlichtingsniveau op de juiste plek

- gebruik maken van energiezuinige lampen
- voorschrijven van armaturen met reflectoren
- kiezen voor duurzame materialen.

Verder heeft de gemeente in 2005 gekozen voor groene stroom en verbruikt nu 100% groene stroom. Ongeveer 60% van het gemeentelijke energieverbruik gaat op aan openbare verlichting.

Beperken van lichthinder

Naast de gemeentelijke verlichting zijn er ook een hoop andere lichtbronnen in de stad, denk aan bijvoorbeeld particulieren/bedrijven, reclame, het verlichten van gebouwen en kassen.

Alle lichtbronnen bij elkaar zorgen voor achtergrondlicht, waardoor de duisternis minder is.

Duisternis is een belangrijke waarde in de natuur voor mens, dier en plant.

Voorbeelden van de versturende werking van licht:

- het dag- en nacht ritme van mens, dier en plant raakt uit balans, wat vermoeidheid en stress kan veroorzaken.
- versnippering van leefgebieden van dieren, die de verlichte gebieden schuwen.
- desoriëntatie door verlichting. Uit onderzoek is bijvoorbeeld gebleken dat (trek)vogels door licht worden aangetrokken, de weg kwijt kunnen raken en daardoor kunnen verzwakken.
- jagende dieren kunnen minder prooidieren vangen, omdat ze zichtbaar zijn.

De gemeente probeert lichthinder te beperken door alleen daar waar dat nodig is te verlichten. Verder wordt omhoog schijnend licht vermeden of met afscherming voorkomen. Verblinding wordt zo veel voorkomen door het licht naar beneden te laten schijnen. In bestaande situaties is dit echter soms pas mogelijk als de lantaarnpalen en lampen aan vervanging toe zijn.

Duurzame materialen

De gemeente betreft milieuspec-ten bij de keuze van materialen en de wijze van onderhoud. De gemeente streeft ernaar hieraan verder invulling te geven in het kader van de gemeentelijke milieuzorg.

Concreet betekent dit.

- het toepassen van milieuvriendelijk geproduceerde materialen (bv. via een leverancier met een gecertificeerd milieuzorgsysteem)
- bij de keuze van de materialen de levensduur (ook van lampen) en de recyclingmogelijkheden betrekken
- zo nodig toepassen van milieuvriendelijke bescherming, behandeling en beschildering van masten
- hergebruik van vrijkomende materialen

